

Miten ihminen kohtaa annetun ympäristön

Oppimisen ja ymmärtämisen ongelmien
vaikutus ihmisen mahdollisuuksiin selviytyä
muuttuvassa toimintaympäristössä

Veijo Nikkanen

Kehitysvammaisten Tukiliitto ry / Selko-e

Ihmiset syntyvät valmiiseen maailmaan.

Yksilön oppimis- ja sopeutumiskyky ratkaisee kuinka nopeasti hän asettuu ympäristöönsä, ryhtyy toimimaan, vaikuttamaan ja kenties muuttamaan sitä.

Aina kun ihmisen toimintaympäristö vaihtuu hänen täytyy oppia uuden ympäristön toimintaedellytykset.

1. Mitä nopeammin ihminen oppii ja pystyy ottamaan käyttöön uusia toimintamalleja sen paremmin hän selviytyy.
2. Mitä enemmän kokemusta yksilöllä uusien asioiden omaksumisesta, sen nopeampaa sopeutuminen on.
3. Mitä joustavampi kulttuurinen suhtautumistapa on oppimiseen ja toimintamallien muutokseen sen helpompaa on uudessa toimintaympäristössä

Yhteiskunta on monimutkaistunut suhteessa tiedon käyttö- ja hyödyntämistapoihin.

Opittua tietoa ei voi soveltaa niin laajalti ja pitkään kuin aiemmin. Toimintaympäristö muuttuu jatkuvasti ja kaikki tieto ei kestä Isältä pojalle.

Omaksuttuja tietoja pitää päivittää koko ajan, ja mahdollisesti jotain ajattelumalleja pitää muuttaa kokonaan.

→ Oppimis- ja ymmärtämiskyky korostuu.

Toimintaympäristö määräytyy yhä kauempaa

Toimintaympäristöä ei enää määritä ympäröivä lähiyhteisö, vaan yhä useammin yksilöstä kaukana (kulttuurisesti, henkisesti tai fyysisesti) oleva toimija

→ Yksilön oma vaikutusvalta vähenee

→ Syy- ja seuraussuhteiden ymmärtäminen vaikeutuu

Siirtyessään toimintaympäristöstä toiseen (esim. työpaikan vaihto, työvälineiden vaihto) ihminen tietyllä tavalla syntyy uudelleen ts. siirtyy uuteen valmiiseen maailmaan, johon hänen täytyy sovittautua.

Kieli - valmis maailma

Kulttuuri ja käytänteet

Rakennettu ympäristö - valmis maailma

Oppimisvaikeuksista kärsivien ihmisten mahdollisuuksia selvittää uudessa ympäristössä määrittää pitkälti se, miten lähellä uusi ympäristö on aiempaa kokemusmaailmaa. Mikäli kohtuullisen suuri osa uudesta on johdettavissa vanhasta, selviytyminen muuttuu todennäköisemmäksi.

Aiemmin opittujen käytäntöjen, merkitysten ja toimintamallien siirrettävyys uuteen ympäristöön helpottaa sopeutumis- ja oppimisprosessia.

Ympäristön standardoinnin merkitys kasvaa entisestään, mitä itsenäisempään toimintaan pyritään ja mitä suurempia ovat oppimisen ja ymmärtämisen vaikeudet.

Erityisen tärkeää vakioitujen ympäristöjen suunnittelu on ihmisille jotka eivät ole harjaantuneet näihin, tietoyhteiskunnan vaatimiin jatkuviin oppimistehtäviin.

Standardien käyttö palveluissa ja ympäristöissä, jotka ovat julkisia helpottaa kaikkien elämää.

Oppimisen ja ymmärtämisen ongelmavyhtiin liittyvät kiinteästi myös puutteelliset sosiaaliset suhteet, sekä harjoituksen puute toimia erilaisissa ympäristöissä. Edellä mainitut puutteet heikentävät mahdollisuuksia selviytyä uusissa toimintaympäristöissä.

Annetussa ympäristössä menestyksellisesti toimiminen (selviytyminen) edellyttää että ihminen

1. Tietää (Mikä on punainen nappi)
2. Ymmärtää ja osaa (Mitä tapahtuu jos painan punaista nappia)
3. Hyväksyy (Hyväksyy seuraukset napin painamisesta)